

XII.

ZAGROŻENIA
ZAWODOWE
W UJĘCIU
STATYSTYCZNYM

1. Wypadki przy pracy

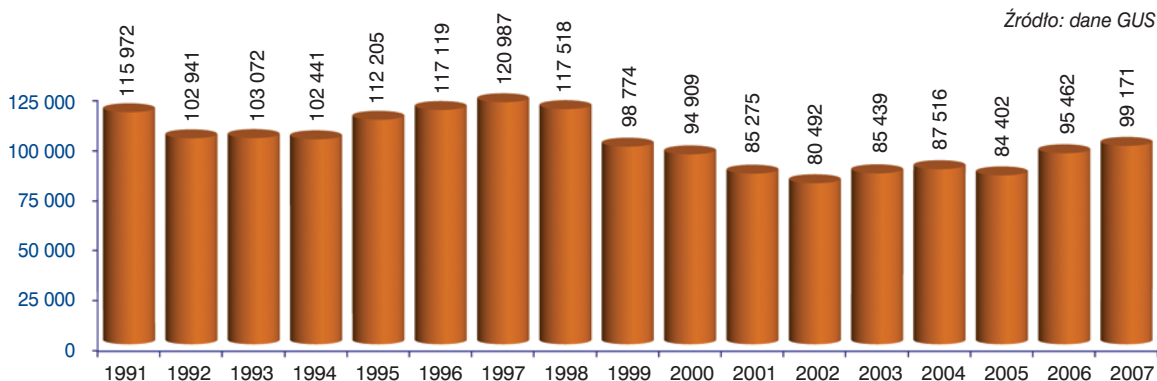
W 2007 r. – GUS, jak co roku – objął badaniem statystycznym osoby poszkodowane w wypadkach przy pracy^a pracujące w całej gospodarce narodowej, poza indywidualnymi gospodarstwami rolnymi. Porównując wstępne dane dot. wypadków przy pracy za rok sprawozdawczy^b i analogiczne informacje statystyczne za rok 2006, stwierdza się niewielki wzrost ogólnej liczby poszkodowanych w wypadkach przy pracy (o 3709 osób poszkodowanych, tj. 3,9% więcej niż w 2006 r.).

Z ogólnej liczby **99 171** osób poszkodowanych w wypadkach przy pracy w 2007 r., największą grupę stanowiły osoby, które wskutek wypadku doznały lekkich uszkodzeń ciała (wzrost w porównaniu z ro-

kiem 2006 – o 3,9%) oraz ciężkich uszkodzeń ciała (o 2,7%). Rok sprawozdawczy był drugim po roku 2006, w którym **utrzymała się tendencja wzrostowa liczby wypadków lekkich i ciężkich. Natomiast odnotowano nieznaczny spadek liczby ofiar wypadków śmiertelnych** (z 493 osób w 2006 r. do 479 w 2007 r.), tj. o 2,8%.

Wzrost liczby osób poszkodowanych odnotowano w 7 sekcjach gospodarki^c. Największy wzrost wystąpił w **sekcjach: przetwórstwo przemysłowe oraz budownictwo**. Wzrost wypadkowości odnotowany w budownictwie spowodowany został wzrostem liczby poszkodowanych w wypadkach powodujących ciężkie obrażenia ciała – o 44 osoby, przy jednoczesnym spadku liczby ofiar wypadków śmiertelnych – o 23.

Wykres 77. Poszkodowani w wypadkach przy pracy

Natomiast w sekcjach: *wytwarzanie i zaopatrwanie w energię elektryczną, gaz, wodę oraz handel i naprawy* odnotowano największy wzrost liczby wypadków śmiertelnych (wzrost odpowiednio: z 12 do 22 osób, tj. o 83,3% oraz wzrost z 43 do 54 osób, tj. o 25,6%).

Znaczne zmiany w liczbie poszkodowanych w wypadkach lekkich dotyczyły także sekcji gospodarki:

- *przetwórstwo przemysłowe*, gdzie liczba osób poszkodowanych wzrosła o 2941 osób (z 37 288 do 40 229);
- *budownictwo* – wzrost o 991 osób (z 7600 do 8591);
- *handel i naprawy* – wzrost o 721 osób (z 9616 do 10 337);

Wskaźnik wypadkowości^d wzrósł z poziomu 8,83 w 2006 r. do 8,92 w 2007 r. Nadal największa wypadkowość dotyczyła: *górnictwa* – 18,04 (w 2006 r. – 15,98), *przetwórstwa przemysłowego* – 15,46 (w 2006 r. – 14,80), *rolnictwa, łowiectwa i leśnictwa* – 12,73 (w 2006 r. – 13,69), *budownictwa* – 12,65 (w 2006 r. – 12) oraz *ochrony zdrowia i pomo-*

cy społecznej – 10,86 (w 2006 r. – 11,93). Informacje o poziomie wskaźników wypadków śmiertelnych i ciężkich przedstawione są na wykresach.

^a badaniem statystycznym objęte są wszystkie wypadki przy pracy, jak również wypadki traktowane na równi z wypadkami przy pracy. Dane o wypadkach przy pracy uzyskiwane są ze statystycznej karty wypadku przy pracy (Z-KW) – Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 8 grudnia 2004 r. w sprawie statystycznej karty wypadku przy pracy (Dz.U. z dnia 22 grudnia 2004 r., Nr 269, poz 2672). Wypadkami traktowanymi na równi z wypadkami przy pracy są wypadki w czasie trwania podróży służbowej, w związku z odbywaniem szkolenia w zakresie powszechnej samoobrony albo w związku z przynależnością do obowiązkowej lub ochotniczej straży pożarnej działającej w zakładzie pracy lub przy wykonywaniu zadań zleconych przez działające w zakładzie pracy organizacje, np. związki.

^b wypadki przy pracy zgłoszone w danym roku.

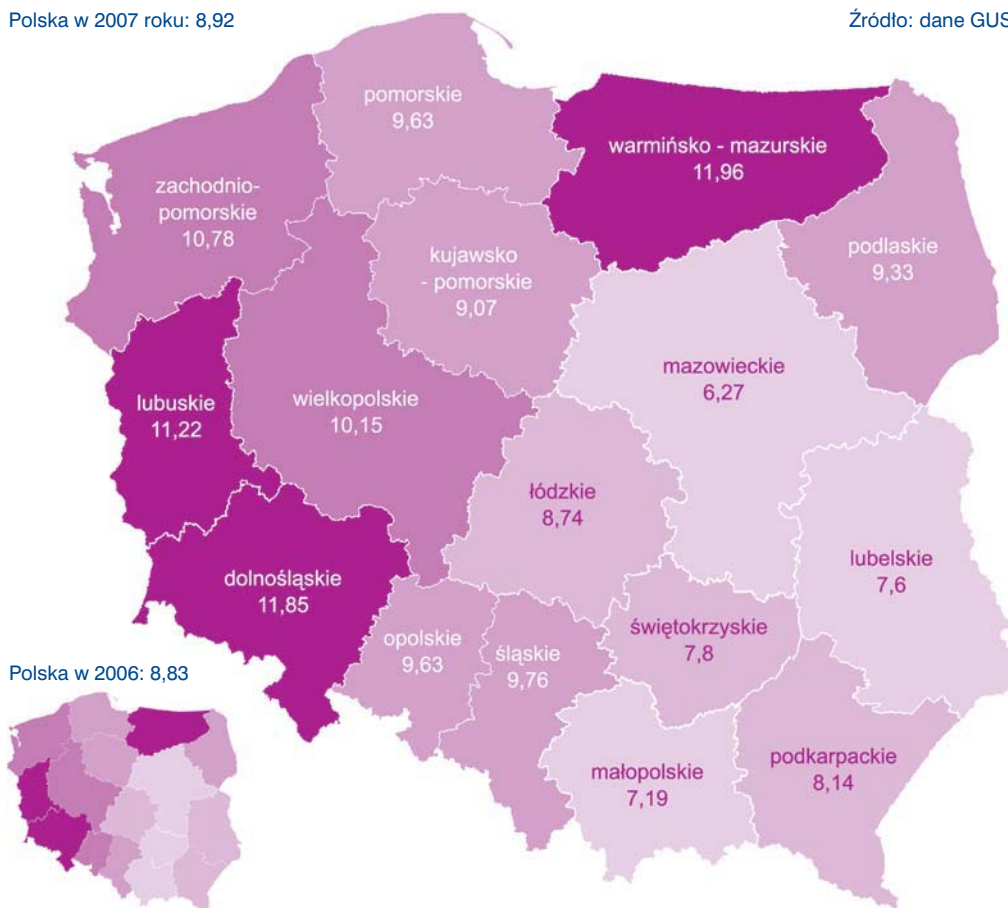
^c klasyfikacja wypadków wg Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD).

^d jest to liczba osób poszkodowanych w wypadkach przypadających na 1000 pracujących.

**Mapa 3. Poszkodowani w wypadkach ogółem wg województw
(wskaźnik częstości wypadków na 1000 pracujących)**

Polska w 2007 roku: 8,92

Źródło: dane GUS

W roku sprawozdawczym trzy **województwa** (dolnośląskie, pomorskie i zachodniopomorskie) odnotowały wzrost liczby osób poszkodowanych w wypadkach śmiertelnych, ciężkich i lekkich. Natomiast spadek liczby ofiar wypadków śmiertelnych wystąpił w województwach: lubuskim, łódzkim, małopolskim, mazowieckim, podkarpackim, podlaskim, śląskim oraz wielkopolskim.

Najwyższy wzrost wskaźnika częstości wypadków śmiertelnych wystąpił w województwach: za-

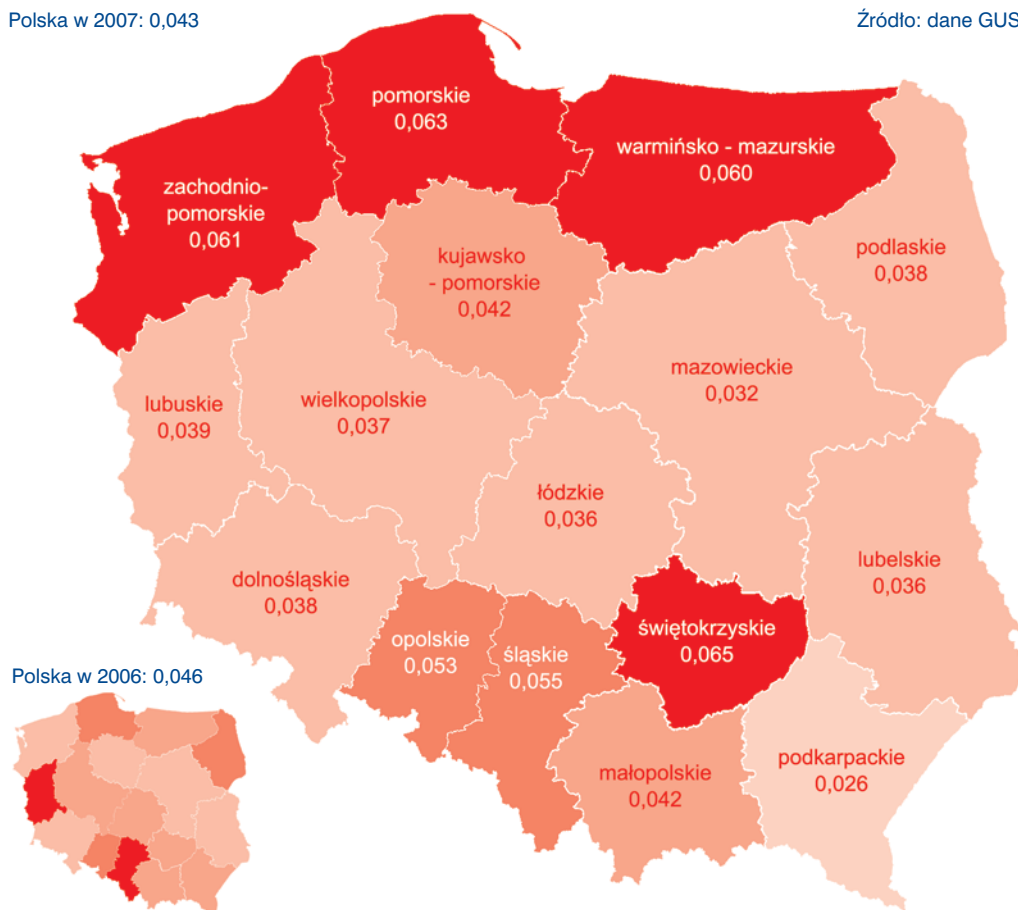
chodniopomorskim – o 96,8% (o 15 osób wzrosła liczba ofiar śmiertelnych w porównaniu z rokiem 2006) i świętokrzyskim – o 62,5% (tj. o 8 osób). Natomiast największy spadek ww. wskaźnika odnotowano w województwach: podkarpackim – o 44,7% (tj. o 10 osób mniej niż w roku 2006), lubuskim – o 37,1% (6 osób) oraz śląskim – o 19,1% (16 osób).

Dane statystyczne dot. wypadków przy pracy wg sekcji gospodarki narodowej oraz województw zawarte są w **załącznikach nr 5A i 5B**.

Mapa 4. Poszkodowani w wypadkach śmiertelnych wg województw (wskaźnik częstości wypadków na 1000 pracujących)

Polska w 2007: 0,043

Źródło: dane GUS

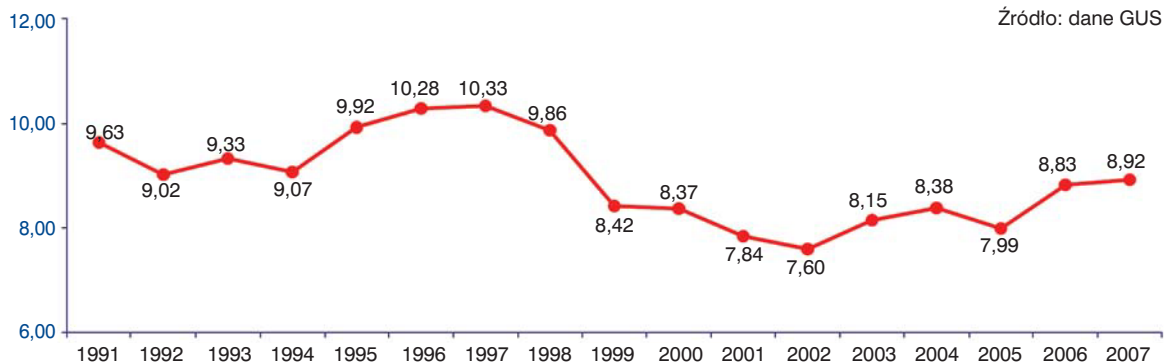

Wśród ogółu poszkodowanych w 2007 r., podobnie jak w latach poprzednich, dominowały osoby z krótkim stażem pracy na zajmowanym stanowisku (do 3 lat włącznie i pracujące krócej niż rok) oraz wykonujące prace szczególnie niebezpieczne. I tak w ww. grupach **osoby ze stażem pracy do 3 lat stanowiły 53,7% ogółu poszkodowanych** (w 2006 r. – 49%), a pracujące poniżej 1 roku – 38% (w 2006 r. – 33,2%). W grupie najbardziej

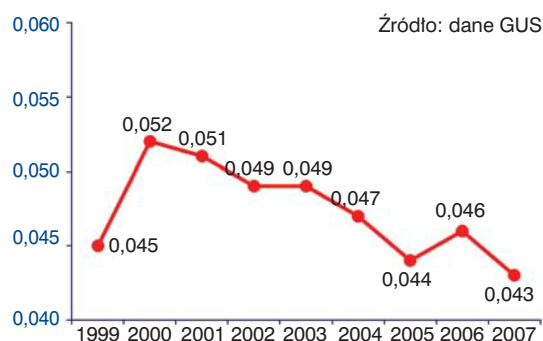
niebezpiecznych zawodów znaleźli się: **robotnicy obróbki metali i mechanicy maszyn i urządzeń^e** – 16,4% ogólnej liczby poszkodowanych (w 2006 r. – 16,2%); górnicy i robotnicy budowlani – 9,3% (8,8%); operatorzy i monterzy maszyn – 9,2% (8,1%); pozostali robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy – 8,8% (8,9%) oraz kierowcy i operatorzy pojazdów – 7,3% (7,6%).

^e grupa zawodów.

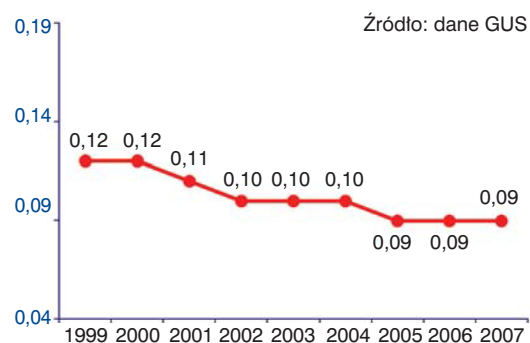
Wykres 78a. Poszkodowani w wypadkach ogółem (wskaźnik na 1000 pracujących)

Wykres 78b. Poszkodowani w wypadkach śmiertelnych (wskaźnik na 1000 pracujących)

Wykres 78c. Poszkodowani w wypadkach ciężkich (wskaźnik na 1000 pracujących)

2. Zatrudnieni w warunkach zagrożenia

Badaniem statystycznym dot. warunków pracy, Główny Urząd Statystyczny – objął jak co roku – zakłady, w których liczba pracujących wynosi powyżej 9 osób.

W 2007 r. przebadano 62,5 tys. jednostek, które zatrudniały łącznie 5245,4 tys. osób, tj. 47,2%^f ogółu pracujących w gospodarce narodowej (z wyłączeniem rolnictwa indywidualnego). W ww. grupie 593,9 tys. osób^g, tj. 11,3% ogółu zatrudnionych w zbadanych zakładach – pracowało w warunkach zagrożenia (w 2006 r. – 590,5 tys. osób, tj. 11,6%).

Rok 2007 był kolejnym okresem, licząc od połowy lat dziewięćdziesiątych, w którym **utrzymała się tendencja spadkowa wskaźnika zagrożenia dla zdrowia pracowników** mierzonego „liczbą zatrudnionych w warunkach zagrożenia na 1000 zatrudnionych” – osiągnął on poziom 113,2^h (w porównaniu z rokiem 2006 spadek – o 2,5%).

Najwięcej osób zatrudnionych było w warunkach zagrożenia czynnikami związanymi ze środowiskiem pracy (66 osób na 1000 zatrudnionych), następnie – z uciążliwością pracy (33) oraz z czynnikami mechanicznymi związanymi z maszynami szczególnie niebezpiecznymi (13).

Spośród objętych badaniem w roku sprawozdawczym zagrożeń dla zdrowia – w sekcjach i działach gospodarki – **najwyższe wartości ww. wskaźnika występowały nadal w górnictwie**ⁱ – 439 na 1000 zatrudnionych (w 2006 r. – 389,7); w tym: *górnictwie węgla kamiennego i brunatnego, wydobywaniu torfu* – 462,4 (406,1) oraz *górnictwie rud metali* – 718,8 (597,3).

W sekcji przetwórstwo przemysłowe następujące działy odnotowały, podobnie jak w latach poprzednich, wysoki poziom wskaźników: *produkcja drewna i wyrobów z drewna oraz ze słomy i wikliny* – 336,8 (w 2006 r. – 352,5); *produkcja metali* – 336,2 (305,8) oraz dział *produkcja pozostałego sprzętu transportowego* – 267,3 (301,9).

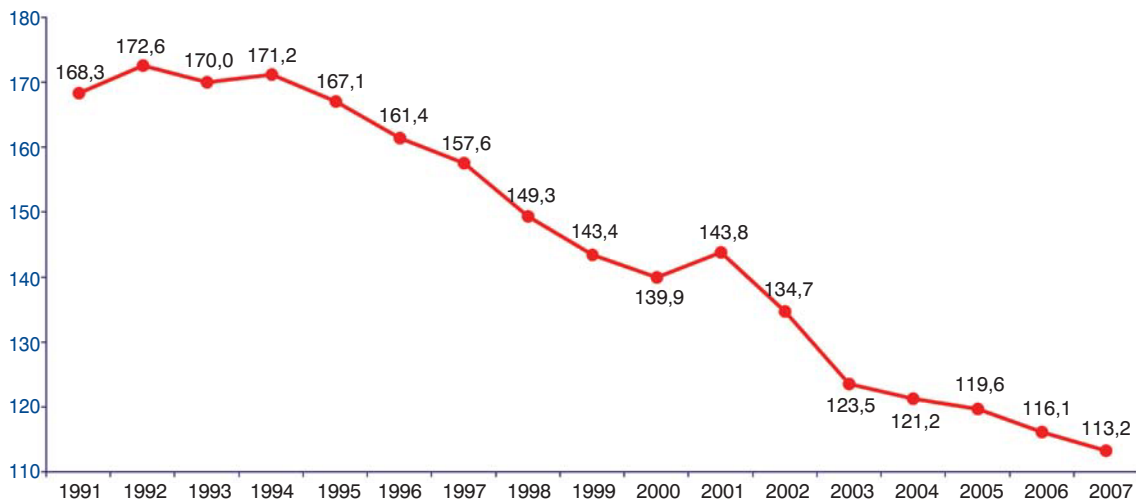
^f obliczenia na podstawie przeciętnej liczby pracujących w 2007 r.

^g liczonych tylko raz w grupie czynnika przeważającego tzn. zagrożenia środowiskiem pracy, uciążliwością pracy lub czynnikami mechanicznymi.

^h wyliczenia wskaźników na podstawie danych GUS.

ⁱ klasyfikacja gospodarki narodowej według Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD).

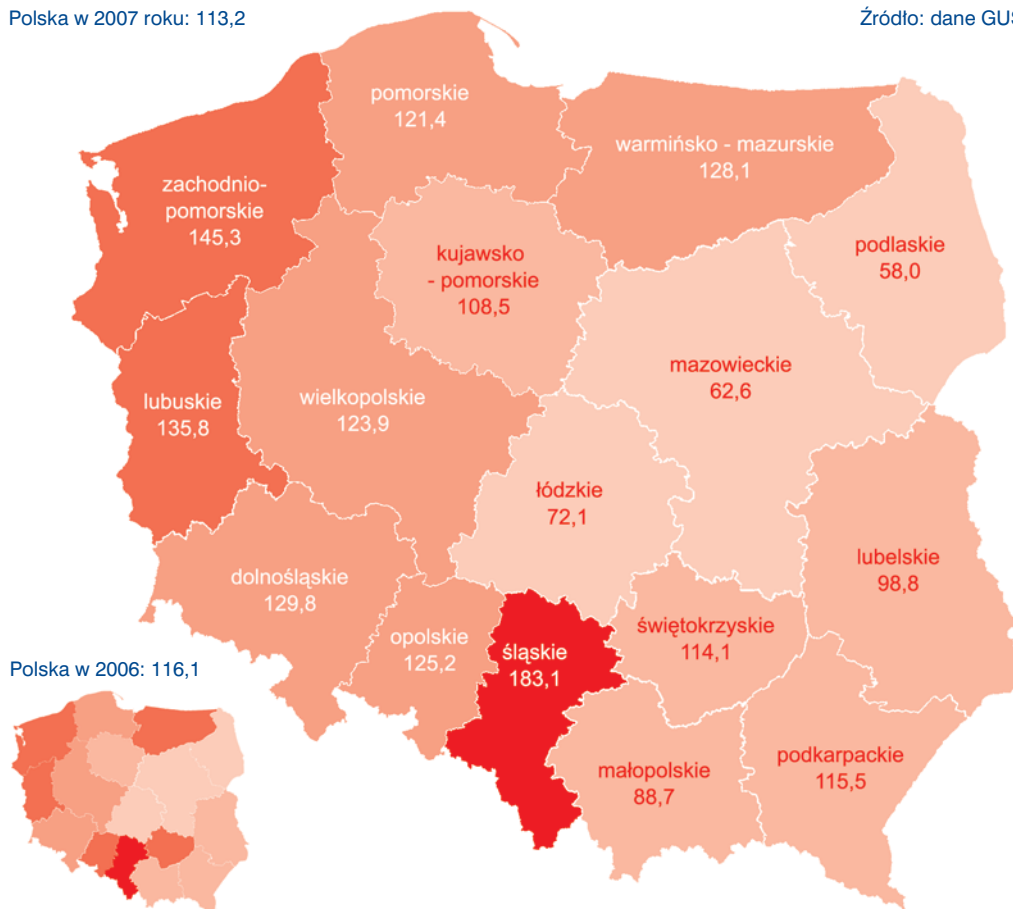
Wykres 79. Zatrudnieni w warunkach zagrożenia (wskaźnik na 1000 zatrudnionych)

Mapa 5. Zatrudnieni w warunkach zagrożenia wg województw (wskaźnik 1000 zatrudnionych)

Polska w 2007 roku: 113,2

Źródło: dane GUS

Terytorialna struktura zagrożeń czynnikami szkodliwymi dla zdrowia od lat nie ulega zasadniczym zmianom. **Najtrudniejsze warunki pracy nadal występują w województwie śląskim** (co piąta osoba pracuje tam w warunkach zagrożenia dla zdrowia). **Najmniej szkodliwe** dla zdrowia warunki pracy odnotowuje się w województwie **podlaskim** (co 17 osoba zatrudniona w warunkach zagrożenia dla zdrowia), w woj. **mazowieckim** (blisko co 16) i **łódzkim** (blisko co 14).

Szczegółowe dane statystyczne dot. zatrudnionych w warunkach zagrożenia – wg sekcji

i działów gospodarki narodowej – zawiera **załącznik nr 6**.

3. Choroby zawodowe

W 2007 r., według danych Centralnego Rejestru Chorób Zawodowych Instytutu Medycyny Pracy w Łodzi, odnotowano w Polsce **3285 przypadków chorób zawodowych**, tj. o 156 (5%) więcej niż w roku 2006.

Współczynnik zachorowalności na choroby zawodowe (tj. liczba chorób zawodowych na

Struktura najczęściej występujących chorób zawodowych w wybranych sekcjach i działach gospodarki narodowej w 2007 r.

Wyszczególnienie (sekcja, dział)	pylice płuc	trwały ubytek słuchu	choroby zakaźne lub pasożytnicze albo ich następstwa	zespół wibracyjny	przewlekłe choroby narządu głosu spowodowane wysiłkiem głosowym
rolnictwo, łowiectwo, włączając działalność usługową	0,0%	3,1%	60,0%	1,3%	0,0%
leśnictwo, włączając działalność usługową	0,0%	1,3%	94,1%	4,0%	0,0%
górnictwo	80,4%	9,4%	0,0%	5,1%	0,0%
w tym: górnictwo węgla kamiennego i brunatnego (lignitu); wydobywanie torfu	81,8%	8,2%	0,0%	5,2%	0,0%
produkcja wyrobów z pozostałych surowców niemetalicznych	42,6%	1,6%	0,0%	4,1%	0,0%
produkcja metali	34,2%	25,6%	0,0%	6,0%	0,0%
produkcja maszyn i urządzeń, gdzie indziej niesklasyfikowana	18,0%	37,7%	0,0%	13,1%	0,0%
produkcja pozostałego sprzętu transportowego	3,9%	45,1%	0,0%	5,9%	0,0%
budownictwo	31,5%	21,7%	1,1%	14,1%	0,0%
transport lądowy; transport rurociągowy	0,0%	47,1%	11,8%	0,0%	0,0%
edukacja	0,1%	0,1%	0,4%	0,0%	97,7%
ochrona zdrowia i opieka społeczna	0,0%	0,3%	71,6%	0,0%	7,6%

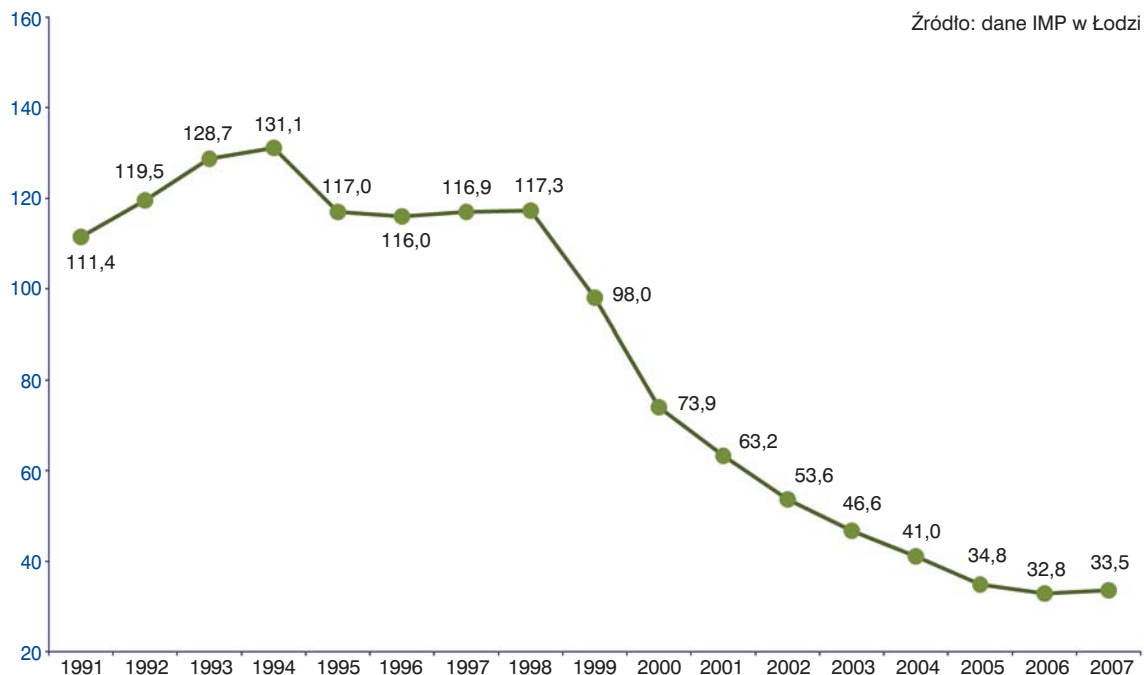
100 tys. zatrudnionych) wzrósł nieznacznie i wyniósł 33,5 (w 2006 r. – 32,8).

W badanym okresie – w porównaniu do roku 2006 – nastąpił spadek zachorowań polegających na ubytku słuchu – o 43 przypadki (tj. 14,6%); zatruc ostrych lub przewlekłych albo ich następstw – o 19 (tj. 35,8%) oraz przypadków zewnątrzpochodnego alergicznego zapalenia pęcherzyków płucnych – o 11 (tj. 68,8%).

Natomiast największy wzrost dotyczył chorób zakaźnych lub pasożytniczych albo ich następstw – o 68 przypadków (tj. 11,3%), przewlekłych chorób obwodowego układu nerwowego – o 50 przypadków (tj. 46,3%), przewlekłych chorób narządu głosu – o 38 (tj. 5%) oraz pylic płuc – o 34 przypadki (tj. 5,1%).

Podobnie jak w latach poprzednich, największa zapadalność na choroby zawodowe dotyczyła **prze-**

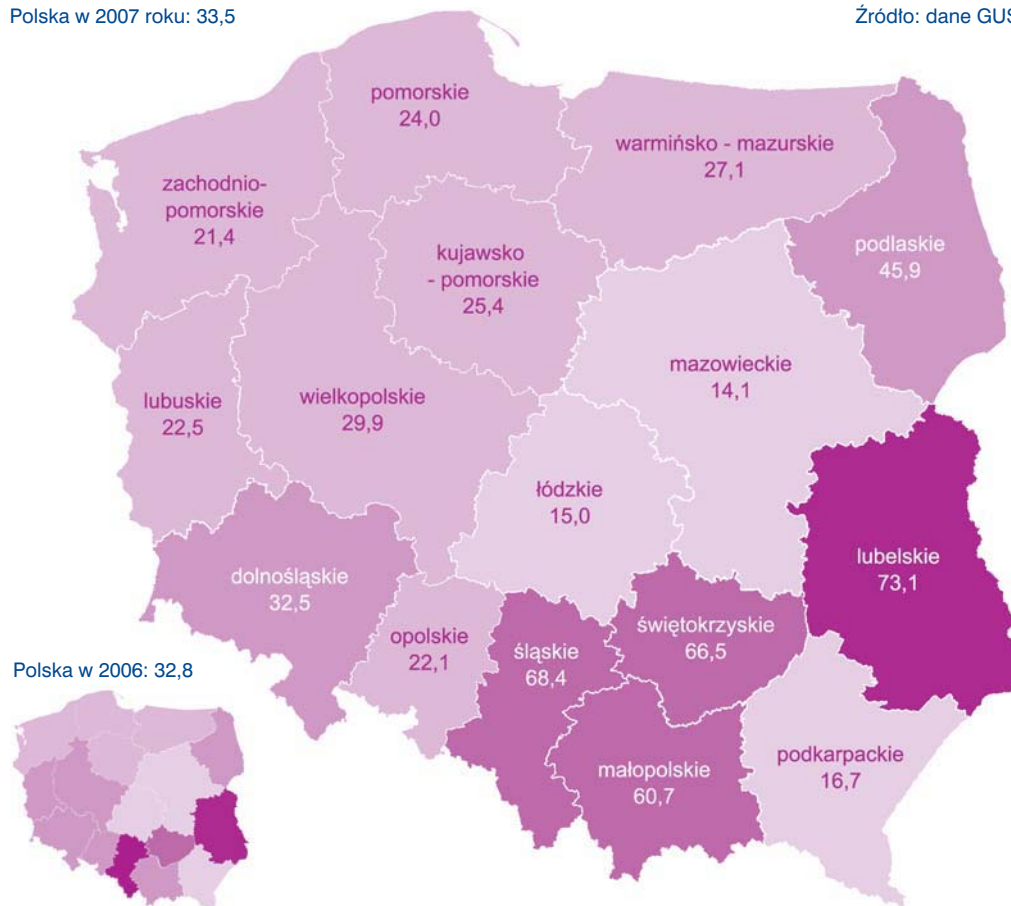
Wykres 80. Choroby zawodowe (współczynnik zapadalności na 100 tys. zatrudnionych)

Mapa 6. Choroby zawodowe (współczynnik zapadalności na 100 tys. zatrudnionych)

Polska w 2007 roku: 33,5

Źródło: dane GUS

wlekłych chorób narządu głosu – 24,4% w ogólnej liczbie chorób (w 2006 r. – 24,4%); w następnej kolejności: **pylic płuc** – 21,3% (21,3%), **chorób zakaźnych lub pasożytniczych** albo ich następstw – 20,4% (19,3%) oraz **trwałego ubytku słuchu** – 7,7% (9,4%).

Spośród **sekcji i działów gospodarki narodowej**, najwyższą zapadalność na choroby zawodowe odnotowano w leśnictwie, włączając działalność usługową – 787,6 (w 2006 r. – 664,8); górnictwie – 336,6 (309,1), w tym: górnictwie węgla kamiennego i brunatnego (lignitu); wydobywaniu torfu – 404,1 (366,8); produkcji metali – 166,2 (162,8) oraz rolnictwie i łowiectwie, włączając działalność usługową – 144,8 (128,4).

Wśród dominujących obecnie chorób zawodowych należy wymienić: przewlekłe choroby narządu głosu spowodowane nadmiernym wysiłkiem głosowym (dotyczą one w zdecydowanej większości **nauczycieli**), pylice płuc (głównie pylice **górników** kopalń węgla i pylice azbestowe) oraz choroby zakaźne lub pasożytnicze albo ich następstwa (występujące głównie wśród **pracowników służby zdrowia, rolników i leśników**).

W 2007 r. najwyższy współczynnik zapadalności na choroby zawodowe odnotowano w **województwach**: lubelskim – 73,1 (w 2006 r. – 73,7), śląskim – 68,4 (70,2), świętokrzyskim – 66,5 (62,6), małopolskim – 60,7 (41,4), podlaskim – 45,9 (45,6) i dolnośląskim – 32,5 (32,2). Natomiast najniższy współczynnik zachorowalności miało województwo mazowieckie – 14,1 (10,8).

W województwach o najwyższym współczynniku zapadalności najczęstszymi jednostkami chorobowymi były: w lubelskim – przewlekłe choroby narządu głosu, choroby zakaźne lub pasożytnicze; śląskim – pylice płuc, uszkodzenia słuchu; świętokrzyskim – choroby zakaźne lub pasożytnicze, przewlekłe choroby narządu głosu; małopolskim – przewlekłe choroby narządu głosu, nowotwory, uszkodzenia słuchu; podlaskim – choroby zakaźne lub pasożytnicze, przewlekłe choroby narządu głosu; dolnośląskim – pylice płuc, przewlekłe choroby narządu głosu, choroby zakaźne lub pasożytnicze, uszkodzenia słuchu.

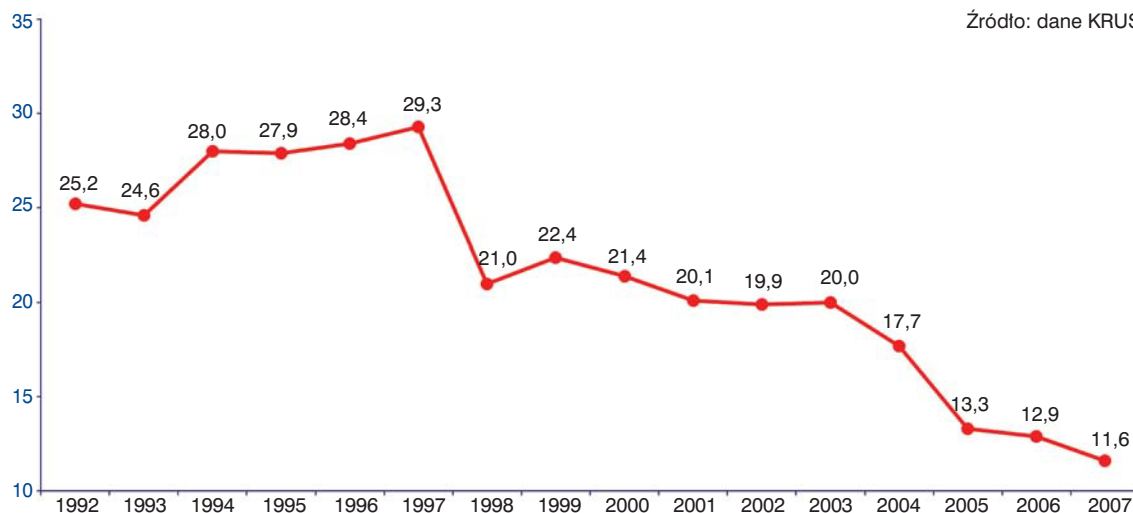
Szczegółowe dane statystyczne dot. chorób zawodowych – wg jednostek chorobowych – zawiera załącznik nr 7.

4. Wypadki przy pracy i choroby zawodowe w rolnictwie indywidualnym

Według danych Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, w 2007 r., rolnicy **zgłosili** – do placówek terenowych i oddziałów regionalnych KRUS – 29 363 zdarzeń wypadkowych, tj. o 3201 (o 10%) mniej niż w roku 2006. **Za wypadki przy pracy rolniczej uznano 28 113 spośród nich, tj. o 2804 (o 9%) mniej niż w roku poprzednim**, a w związku z 18 723 (w 2006 – 20 651) wypłacono odszkodowania.

W 2007 r. odnotowano zmniejszenie – o 23,5% liczby **wypadków śmiertelnych** (ze 123 ofiar w 2006 r. do 94 w 2007 r.), przy czym wskaźnik wypadkowości tych zdarzeń – zmienił się nieznacznie i wyniósł 0,06.

Wykres 81. Wypadki przy pracy rolniczej (liczba wypadków na 1000 ubezpieczonych rolników)

Źródło: dane KRUS

Wskaźnik wypadkowości, tj. „liczba poszkodowanych na 1000 ubezpieczonych rolników” spadł do poziomu 11,6. Jest to jego najniższa wartość od kilkunastu lat, ale pomimo systematycznego spadku, nadal znacznie przekracza ona wartość wskaźnika wypadkowości dla całej gospodarki; wypadki w rolnictwie zdarzają się **1,3-krotnie częściej** niż w pozostałych jej gałęziach.

Wypadki śmiertelne w rolnictwie to przede wszystkim skutek przejechania, uderzenia lub pochwylenia przez środki transportu w ruchu – 36,2%, a także nagłych zachorowań – 18,1% oraz upadków (z drabin, dachów) – 9,6%.

Powtarzającymi się **przyczynami wypadków**, podobnie jak w latach poprzednich, były:

- nieprzestrzeganie zasad bhp, brak odpowiedniej organizacji pracy;
- stosowanie przestarzałych technologii produkcji; stosowanie maszyn, urządzeń oraz narzędzi nie spełniających wymogów bezpieczeństwa;
- brak znajomości zasad bezpiecznego użytkowania maszyn i urządzeń wynikających z instrukcji obsługi;
- nieużywanie ochron osobistych, odzieży i obuwia roboczego;

- nieznajomość i nieprzestrzeganie przepisów kodeksu drogowego;

- nieporządek w pomieszczeniach gospodarczych, zły stan nawierzchni podwórzy, praca pod wpływem alkoholu, nieostrożność, pośpiech i rutyna.

Największą liczbę wypadków przy pracy rolniczej – w przeliczeniu na 1000 ubezpieczonych rolników – odnotowano w następujących **województwach**: warmińsko-mazurskim – 16,7; kujawsko-pomorskim – 15,1; lubelskim – 15,0; podlaskim – 12,9; pomorskim – 12,6 oraz wielkopolskim – 12,5. Natomiast najrzadziej ww. wypadki miały miejsce w województwie opolskim – 6,9; zachodniopomorskim – 7,9; śląskim – 8,4 oraz dolnośląskim – 8,2.

W roku sprawozdawczym **KRUS przyznał 105 jednorazowych odszkodowań z tytułu uszczerbku na zdrowiu spowodowanego chorobą zawodową** (w 2006 r. – 107). Dominowały – podobnie jak w latach poprzednich – choroby układu oddechowego (astma oskrzelowa, alergiczny nieżyt nosa) oraz choroby roznoszone przez kleszcze – borelioza, kleszczowe zapalenia mózgu i opon mózgowo-rdzeniowych. Najwięcej chorób zawodowych stwierdzono na terenie **województwa** podlaskiego (38), lubelskiego (18) oraz małopolskiego (10).